

Krzysztof Nowiński

Działalność polskich konserwatorów w Czarnogórze

Ochrona Zabytków 33/2 (129), 178-179

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

3. Odstupowy kościół w Półku koło Bralina z 1711 r.

4. Karczma dworska w Mielęcynie z pierwszej połowy XIX w. Czy czeka ją los tutejszego dworu z 1786 r., rozebranego kilka lat temu do fundamentów? (wszystkie zdjęcia: K. Guttmejer)

wenturyzacji, jak np. w wypadku znanego drewnianego kościoła odstupowego w Półku koło Bralina. Wykonano też około 1050 zdjęć fotograficznych.

Znaczenie obozu jest wielorakie. Przede wszystkim przeprowadzona została kompletna ewidencja zabytków architektury i budownictwa na terenie dawnego powiatu Kępno, który należał do najmniej rozpoznanych rejonów obecnego województwa

kaliskiego. Rozpoznano i zinwentaryzowano wiele mało znanych i nie znanych dotychczas obiektów, głównie z XIX i pierwszej ćwierci XX w., np. interesujący zespół dworsko-folwarczny w Mikořynie, ciekawe osadnicze budownictwo czeskie we wsi Czermin czy też interesującą grupę kościołów protestanckich z końca XIX w. Bardzo istotne jest też przeszkolenie grupy dwunastu studentów, którzy obecnie już

sami mogą wypełniać karty ewidencyjne w sposób określony przez instrukcję. Jest to tym ważniejsze, że cały czas istnieją kłopoty ze znalezieniem chętnych i kompetentnych wykonawców kart ewidencyjnych. Ten kolejny obóz potwierdził celowość organizacji podobnych akcji na terenie całej Polski, zwłaszcza w nowo powstałych województwach.

Karol Guttmejer

DZIAŁALNOŚĆ POLSKICH KONSERWATORÓW W CZARNOGÓRZE

Od września do grudnia 1979 r. przebywała na terenie Czarnogóry (Jugosławia) polska ekipa konserwatorska z PP Pracowni Konserwacji Zabytków¹. Zgodnie z po-

¹ Skład ekipy polskiej: mgr inż. Kazimierz Żuk (Poznań) — kierownik, mgr inż. Leon Bućko (Szczecin), mgr inż. Tomasz Celewicz (Gdańsk), inż. Jerzy Chołuj (Gdańsk), Jerzy Doraczek (Kraków), mgr inż. Bolesław Łucki (Szczecin), mgr Karol Majewski (Lublin), mgr Krzysztof Nowiński (Warszawa), mgr Jacek Radolowicz (Kraków), tech. Zbigniew Smoliński (Szczecin), mgr inż. Krystyna Stankiewicz (Gdańsk), mgr Eugeniusz Wilczyk (Kraków).

przednimi ustaleniami pomiędzy stronami jugosłowiańską i polską², konserwatorzy z PKZ przeprowadzili wstępne rozeznanie zniszczonych trzęsieniem ziemi (kwie-

² L. Krzyżanowski, *Zabytki architektury w Czarnogórze po trzęsieniu ziemi*, „Ochrona Zabytków”, nr 4, 1979, s. 307—311.

cień—maj 1979 r.) zabytkowych ośrodków miejskich i pojedynczych obiektów, a także pod kątem archeologicznym i malarstwa ściennego. Wykonane zostało studium historyczne i plansza przedstawiająca historyczno-kulturalny rozwój Dobroty, przedmieścia Kotoru (mgr K. Majewski).

1. Dobrota, polscy konserwatorzy pobierają próbki zaprawy ze zniszczonego muru

2. Budwa, polscy konserwatorzy zwiedzają zniszczone miasto (zdjęcia: K. Nowiński)

Jest to dawne osiedle szyprow morskich, w którym oprócz zabytkowych obiektów sakralnych znajdują się naruszone trzęsieniem ziemi pałace rodzin kapitańskich z XVIII—XIX w. Wykonano także architektoniczno-konstrukcyjną inwentaryzację pomiarową, projekty koncepcyjne adaptacji ośmiu pałaców oraz projekty zabezpieczenia.

Pod koniec listopada 1979 r. przybyła do Czarnogóry delegacja polska pod przewodnictwem wiceministra kultury i sztuki dra Józefa Fajkowskiego, w skład której

wchodził m.in. dyrektor naczelny PP PKZ dr inż. Tadeusz Polak i dyrektor Ośrodka Dokumentacji Zabytków prof. dr Wojciech Kalinowski. Dnia 24 listopada nastąpiło w Kotorze otwarcie wystawy prac konserwatorskich prowadzonych przez polskich specjalistów oraz przekazanie dokumentacji stronie jugosłowiańskiej w formie daru. Aktu tego dokonał dr T. Polak, wręczając konserwatorowi S.R. Czarnogóry Lubomirowi Kapisodzie, pełnomocnikowi rządu ds. ratowania zabytków po trzęsieniu ziemi, efekt pracy polskiej ekipy

w Dobrocie (4 tomy dokumentacji opisowej, rysunkowej i fotograficznej). W trakcie wizyty polskiej delegacji przeprowadzono rozmowy dotyczące dalszej współpracy w ratowaniu zabytków Czarnogóry. Omawiano m.in. sprawę ewentualnego powierzenia polskim konserwatorom odbudowy Budwy oraz pomocy przy organizowaniu wydziału konserwacji zabytków przy uniwersytecie w Cetinje.

Krzysztof Nowiński

PROBLEMY KONSERWACJI MALOWIDEŁ ŚCIENNYCH W WOJ. JELENIOGÓRSKIM I LEGNICKIM — SYMPOZJUM KONSERWATORSKIE

W dniach 20—23 września 1979 r. odbyło się sympozjum objazdowe poświęcone problemom malarstwa ściennego, zorganizowanego przez Radę Artystyczną Sekcji Konserwacji ZPAP w Krakowie oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków obu województw. Imprezę dedykowano pa-

mięci prof. Józefa E. Dutkiewicza, konserwatora, historyka sztuki i artysty plastyka, założyciela i długoletniego dziekana Wydziału Konserwacji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie. Dedykacja ta wiązała się z inicjatywą Profesora podjęcia prac konserwatorskich na Dolnym Śląsku przez

krakowskie środowisko konserwatorskie. Prace te są kontynuowane od wielu lat. Imprezę przygotowano starannie¹; układnikiem tej staranności — obok sprawnej organizacji — był obszerna publikacja, zawierająca referaty problemowe oraz materiały i sprawozdania dotyczące prezentowanych prac². W trakcie obrad, które odbyły się w Legnicy (w pierwszym dniu) oraz w Jeleniej Górze (w ostatnim) ogłoszono referaty oraz prowadzono dyskusję; stworzono również płaszczyznę do oficjalnych spotkań z gospodarzami terenu. Natomiast komunikaty i sprawozdania z prac referowane były w terenie, w czasie objazdu, nierzadko na rusztowaniach. Dawało to bezpośredni kontakt z zabytkami i ich problematyką oraz stwarzało możliwości prowadzenia roboczej dyskusji i wymiany doświadczeń. Prezentacje objęły prace przy malowidłach: w Świerzawie (referent Grażyna Korpala), w Tymowej (Maria Ostaszewska), Lubiechowej (Maria Roznerska), Grzybianach (Teresa Żurkowska-Mastalerz i Tadeusz Stopka), Jaworze (Edward Kosakowski), Legnicy (Gizela Zborowska) i Siedlęcinie (Maria Jurecka-Sigmund). Zaprezentowano też sgraffita na kamienicach w Legnicy (Zbigniew Skupio), transfer sgraffita z zamku w Zagrodnie (Mieczysław Stec), wyniki badań na zamku w Luboradzu (Teresa Żurkowska-Mastalerz i Tadeusz Stopka) oraz problemy kościołów zespołu klasztorowego w Krzeszowie (Jadwiga Skibińska). Niejako poza programem uczestnicy zapoznali się z niedawno zakończonymi pracami konserwatorskimi przy malowidłach ściennych w Strzelnikach.

Niniejsza relacja pozwala tylko na skróte omówienie wybranych zespołów malowideł i ich problematyki; materiały zawarte we wspomnianej publikacji dostatecznie uzupełnią przytoczone tu uwagi. Warto jednak zaszykalizować przede wszystkim odkrycia i efekty prac nie publikowanych, a takich — i to niemałej wartości — zaprezentowano kilka. Raz jeszcze potwierdziła się konstatacja, poparta wie-

1. Lubiechowa, malowidła na sklepieniu prezbiterium, ok. poł. XV w., w trakcie konserwacji (fot. ze zbiorów ZPAP Kraków)

¹ W skład Komitetu Organizacyjnego sympozjum wchodził: Krystyna Bartnik z BSiDZ w Jeleniej Górze, Zdzisław Kurzeja — Wojewódzki Konserwator Zabytków w Legnicy, Maria Ostaszewska — przewodnicząca Rady Artystycznej Sekcji Konserwacji ZPAP — Oddział Kraków, Marian Paciorek — z-ca przewodniczącego Rady Artystycznej Sekcji Konserwacji ZPAP — Oddział Kraków, Jadwiga Skibińska — Wojewódzki Konserwator Zabytków w Jeleniej Górze; komisarzem sympozjum był Ireneusz Pluska.

² *Problemy konserwacji malowideł ściennych w województwach jeleniogórskim i legnickim, Dysputy Konserwatorskie*, 1, Kraków 1979. Recenzja publikacji zamieszczona została na str. 185